

**Nederland 2040:
een toekomstbeeld**

2040

NEDERLAND

**Ontwerpprincipes
voor beleid**

Concept

Colofon

Nederland 2040: een toekomstbeeld

Een verhaal voor Nederland in 2040

Auteur

Denktank Nederland 2040

www.toekomstnederland2040.nl

Creative Commons

De Argumentenfabriek

CC 2023

www.argumentenfabriek.nl

Het project Denktank Nederland 2040: een toekomstbeeld, is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en De Argumentenfabriek.

Concept, juni 2023

Ontwerpprincipes voor beleid

De denktank heeft niet alleen nagedacht over verwachtingen, (hoofd)doelen en ideeën, maar ook over ontwerpprincipes voor beleid. We willen beleid dat simpel is en uitvoerbaar (*principe van uitvoerbaarheid*). We willen beleid met passende rechten en plichten (*principe van wederkerigheid*). We willen beleid ontwerpen dat rekening houdt met risico's, dat tegen een stootje kan en dat lerend en adaptief is (*principe van weerbaarheid*). We willen beleid ontwerpen op basis van een brede afweging van maatschappelijke kosten en baten (*principe van batigheid*). Tenslotte is het zaak dat we, in alle bescheidenheid, samen beleid proberen te ontwerpen dat in principe als geheel consistent is en waarbij het ene beleid niet het andere beleid in de wielen rijdt (*principe van samenhang*).

Deze ontwerpprincipes, waartussen uiteraard spanning bestaat, hebben ons denkwerk over de ideeën richting gegeven en gaan ons richting geven op het moment dat we voorstellen voor beleid verder gaan uitwerken. De controlevragen die we bij deze ontwerpprincipes hebben geformuleerd moeten hierbij helpen.

1. Uitvoerbaarheid: We ontwerpen beleid dat simpel en uitvoerbaar is voor mensen (*principe van uitvoerbaarheid*)

Controlevragen

- 1.1. Is er draagvlak te creëren voor het beleid in de samenleving?
- 1.2. Is het beleid eenvoudig, begrijpelijk en uitlegbaar, ook als maatregelen pijn veroorzaken bij groepen?
- 1.3. Is het beleid inclusief ontworpen oftewel getoetst bij mensen voor wie het beleid is bedoeld?
- 1.4. Is het beleid geschikt voor mensen met verschillende doen- en/of denkvermogens?
- 1.5. Is het beleid zo ontworpen dat het eenvoudig is in gebruik, zowel voor mensen als (uitvoerings)organisaties?
- 1.6. Laat het beleid ruimte voor uitzonderingen?

2. Wederkerigheid: We ontwerpen beleid met passende rechten en plichten (*principe van wederkerigheid*)

Controlevragen

- 2.1. Geeft het beleid burgers zeggenschap over (de uitvoering van) het beleid en is dit gelijk verdeeld?
- 2.2. Biedt het beleid een rechtvaardige balans tussen de rechten en de plichten van partijen, nu en in de toekomst?
- 2.3. Compenseert het beleid partijen die verlies lijden als gevolg van het beleid?
- 2.4. Prijst het beleid alle negatieve externe effecten in?

- 2.5. Zorgt het beleid dat partijen die maatschappelijke schade veroorzaken hier ook de (economische) kosten voor betalen?

3. Weerbaarheid: we ontwerpen beleid dat rekening houdt met risico's en tegen een stootje kan (principe van weerbaarheid)

Controlevragen

- 3.1. Houdt het beleid voldoende rekening met (langetermijn)risico's?
- 3.2. Is het beleid berekend op onverwachte ontwikkelingen, zoals piekbelasting?
- 3.3. Draagt het beleid bij aan houdbare overheidsfinanciën op de lange termijn?
- 3.4. Is het beleid zo ontworpen dat het lerend en adaptief is?
- 3.5. Is het beleid bestand tegen misbruik en fraude?

4. Batigheid: we ontwerpen beleid op basis van brede maatschappelijke afweging van kosten en baten (principe van batigheid)

Controlevragen

- 4.1. Is het saldo van de maatschappelijke kosten en baten van het beleid op termijn hoger dan van geen (nieuw) beleid?
- 4.2. Is wat we met het beleid bereiken beter dan wat we krijgen als we (deels) stoppen met het huidige beleid?
- 4.3. Is wat we met het beleid bereiken beter dan wat we krijgen als we geen nieuw of extra beleid maken?

5. Samenhang: we ontwerpen beleid dat in principe consistent is, dat ander beleid versterkt en niet frustreert (principe van samenhang)

Controlevragen

- 5.1. Leidt het beleid niet tot ongewenste neveneffecten op andere beleidsterreinen of voor toekomstige generaties?
- 5.2. Leidt het beleid tot gewenste neveneffecten op andere beleidsterreinen of voor toekomstige generaties?
- 5.3. Zijn beleidsdoelen in principe consistent, ook over beleidsterreinen heen?
- 5.4. Laat het beleid ruimte aan mensen en organisaties om in de praktijk om te gaan met tegenstrijdigheden of uitzonderingen?
- 5.5. Strookt het beleid met de afspraken die we als land hebben gemaakt in Europees verband en in internationale verdragen?

De denktank ontwikkelde deze principes op basis van onder meer de volgende bronnen:

- Sociaal Cultureel Planbureau (2021), [Onderzoek Burgerperspectieven](#).
- Kenniscentrum voor beleid en regelgeving (2022), [Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving](#).
- Raad voor het Openbaar Bestuur (2022), [Ontwikkeltraject Wegingskader openbaar bestuur](#).
- De Argumentenfabriek (2017), [Naar een nieuw sociaal contract](#).
- De Argumentenfabriek (2018), [Overheidsfalen](#).



Het project Denktank Nederland 2040: een toekomstbeeld, is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en De Argumentenfabriek.